

КАКВО ОЗНАЧАВА ДА ИМАШ ДОБЪР ХАРАКТЕР?

Който в името на свободата се отказва да бъде това, което трябва да бъде, се е самоубил приживе. Съществуването му се превръща в постоянно бягство от единственото истинско нещо, което би могъл да бъде.

Хосе Ортега-и-Гасет

Човек с характер

Какво си мислим за човек, когато казваме, че е човек с характер? Може би имаме предвид, че волята му е насочена твърдо в подходящата посока, или че се придържа към благородни принципи, без да отстъпва от тях заради моментни изгоди, или че неотклонно следва гласа на безупречната си съвест, или може би че не съобразява мнението си, това какво ще кажат околните.

Има много определения на характера. Последователен начин на действие, движен от твърди принципи. Постоянство на волята в служба на идеал, признат за истински.

Вътрешното постоянство при претворяването на благороден замисъл в действие. И много други.

– Така е. Има достатъчно определения. Но какво да направи един родител, за да станат децата му хора с характер?

Първо (и по-важно, отколкото изглежда), трябва да обмислиш какви принципи и идеали искаш да имат децата ти. Може би ще намериш някои идеи в тази книга.

След това трябва да се погрижиш децата да разберат колко важно е това за живота им, и най-вече да разберат, че никой не може да го направи вместо тях. И тъй като идеите не може да се налагат, трябва да говориш от време на време с децата си, а те може да са по-разумни, отколкото изглеждат. Предлагам ти и още нещо – постарай се да говориш нормално, когато говориш за това с тях. На децата им харесва да се обръщат нормално към тях, с мек и нормален глас. По някаква неизвестна причина мнозина възрастни с удоволствие говорят по тези теми с покровителствен, даже авторитарен тон. Но децата, тъй като не са нито глупави, нито глухи, са много благодарни, когато им се говори нормално, като на възрастни.

След това трябва да решиш какво и как да направиш, за да свикнат да действат според тези принципи.

Най-трудното е не да формулираш правилните принципи – това се постига относително лесно, а да се придържаш постоянно към тях, независимо от променящите се житейски обстоятелства.

– И аз това казвам. Всички родители имаме добри проекти, особено родителите, които четем такива книги. Но когато трябва да ги приложим на практика, става трудно, а после трябва да направим така, че и децата да ги прилагат на практика, а това е още по-трудно.

Не е толкова трудно. Започни с дребни неща. „Посей мисъл – казва Тот – и ще пожънеш желание; посей желание и ще получиш действие; посей действие и ще постигнеш навик; посей навик и ще постигнеш характер.“

Късметът в живота е изтъкан от малките мисли и действия.

Може да кажем, че успехът е в това да откриеш следната естествена възпитателна последователност:

- мотивация на ценностите;
- благоприятни действия;
- вкореняване на добродетели;
- укрепване на характера.

Разумно възпитание

Много родители насочват възпитанието единствено към знанията, езиците, музикалните или спортните умения, или към подобни неща. Тъпчат децата си с академии и дипломи и забравят да направят от тях хора с мнение и с характер, личности.

По тази възпитателна схема се създават същества с голяма физическа сила, но вътрешно слаби. Главите им са пълни със знания, но нямат характер, мъже и жени без твърди принципи. Накрая постигат обратното на това, което са търсили, защото оставят децата си незащитни пред бъдещето. – Няма съмнение, че да имаш глава на раменете и силна воля, е по-добро наследство от титлите и знанията. Най-добре е обаче да имаш и двете.

Разбира се, да се пожертва всичко в името на титлите и знанията, не носи успех.

Родителите и децата трябва да стигнат до мисълта за това какви са, какви биха искали да бъдат и какви би трябвало да бъдат.

За постигането на това са особено важни спокойните разговори с всяко от децата, като стремежът е да се възпитат умът и сърцето, мислите и волята.

Да ги накарате да се обосновават добре; да ги накарате да могат да направят това, което трябва да направят, и да ги накарате свободно да пожелаят да го направят.

– Мисля, че родителите смятаме за по-важно да възпитаваме разума, отколкото да възпитаваме волята, и според мен бъркаме.

Мисля, че ако наистина се възпитава разумът, всичко ще е наред, защото, разбират ли се нещата ясно и навреме, волята без затруднения се насочва към тях. Просто в някои случаи стремежът е преди всичко да се вкарват знания, вместо наистина да се възпитава разумът.

Ако погледнем колко малко хора се оплакват от количеството разум, с който са надарени, може да ни се стори, че разумът е най-добре разпределената дарба. Но когато едно дете е наистина умно, едва ли ще постигне нещо в живота, без да се възпита волята му; ако не полага усилия, ще бъде просто още един от многото талантиливи хора, пропуснали възможностите и пропилили времето си, защото твърде малко са използвали главата си.

С основание се казва: няма по-нещастно същество от голямата глава, лишена от воля, защото големият ум, ако предположим, че го има, неизбежно се губи.

Да се научиш да бъдеш щастлив

Хората не се раждаме щастливи или нещастни, а се научаваме да бъдем щастливи или нещастни. Никой не намира щастието случайно зад някой ъгъл. Това не е лотария – един ден изведнъж да се падне печалба. Цената на щастието винаги е висока. Няма евтино щастие. Всеки трябва да си го изработи, като се научи да бъде щастлив.

– Много хора мислят, че обществото те прави щастлив или нещастен.

Нашето обкръжение без съмнение влияе на нашето щастие, но щастието не може да се смята за нещо извън човека, нещо, което човек получава или не получава в лотарията на живота. Да го разглеждаме така, означава да влезем в ролята на жертва и да се примирим с нея или да изпаднем в безотговорен фатализъм.

Тези затворени разсъждения, освен че са антропологична грешка, са и най-добрият начин да се загуби надежда в ежедневната борба да усъвършенстваме себе си и околния свят. Можем да постигнем много, ако хванем юздите на живота си и бъдем щастливи.

– Но може ли човек да бъде напълно щастлив?

Напълно, абсолютно щастлив – не. Винаги има неща, които ни карат да се чувстваме нещастни, макар понякога да е трудно да ги обясним. През целия човешки живот има мигове на болка. Те

обикновено се случват често и оставят у човека белези, които го изгарят, но и го закаляват. „Всяка биография – отбелязва Енрике Рохас – е набраздена от поредици изпъкнали препятствия и несполуки.“ Да надникнеш в чуждия живот, означава да откриеш скъсаното в него, признаците на борбата със себе си и с околния свят, но също и колко голямо е било усилието да продължи напред – заради това, което се нарича „да живееш“. Животът е постоянно противопоставен на нещастieto. – Но щом животът е толкова болезнен и труден, как може човек да бъде щастлив?

Щастieto не трябва да се бърка с утопичното желание да прекараш целия си живот в състояние на постоянна еуфория или в непрекъснати приятни усещания. Наивно е. Който си мисли така, винаги ще е тъжен, ще се чувства нещастен, а и семейството му сигурно – също.

Казвам, и семейството му – също, защото околните безпогрешно забелязват всичко това. Много родители например живеят с романтичната мисъл, че децата не разбират какво става в дома, че са щастливи и прекарват дните си в смях и игри, в забавления със своите неща, чужди на неприятностите или радостта на семейството.